

Trabzon Rum Devleti (1204-1263)

Fatma İnce Sancaklı¹

Özet

1095-1291 yılları arasında gerçekleştirilen haçlı seferlerinin başlamasının sebebi Bizans Devleti'nin batıdan istemiş olduğu yardımdır. Bu dönemde Bizans Devleti, bir taraftan Selçuklular, bir taraftan Çaka Bey tehlikesi diğer taraftan ise Peçeneklerin yaratmış olduğu karışıklıklar karşısında zor durumda kalan Bizans Devleti, batıdan yardım istemiştir. Batılılar da bu çağrı üzerine sözde doğudaki dindaşlarına yardım etmek maksadıyla bu seferleri düzenlemişlerdir. Ancak batının asıl niyeti, doğudaki dindaşlarını kurtarmak değil, doğunun zenginliklerini ele geçirebilmektir. Haçlıların bu niyetini fark eden Bizans Devleti de ilk seferden itibaren, haçlılara karşı bir takım önlemler almıştır. Onlara işe konusunda zorluklar çıkarmış, vermiş oldukları rehberler sayesinde onları sarp yollardan Anadolu'ya göndererek, Türklerin önüne atmış ve onlara birçok konuda yardımcı olmamışlardır. Bütün bu yaşananlar, haçlılarda, Bizans Devleti'ne karşı ön yargı ve nefretin oluşmasına sebebiyet vermiştir. İşte iki taraf arasında yaşanan bütün bu sorunlar, IV. Haçlı Seferi'nin yönünün Bizans Devleti'ne çevrilmesine sebebiyet vermiştir. IV. Haçlı Seferi henüz başlamadan, haçlılar ve Venedik Devleti arasında bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmaya göre, Venedik, seferin düzenlenmesi için haçlılar için bir filo hazırlayacak, haçlılar da bu filoya karşılık Venedik'e 85.000 mark ödeyecekti. Ancak Venedikliler, bu paranın büyük bir kısmının ödemesini yapamamışlardır. İşte tam bu esnada yaşanan Bizans tahtında yaşanan sorunlar, haçlıların, Venediklilere vermeyi taahhüt ettikleri parayı ödemek için büyük bir fırsat olmuş ve bundan dolayı da asıl hedefinden saparak, Bizans Devleti üzerine yönelmiştir. IV. Haçlı Seferi sonrasında, İstanbul, haçlılar tarafından yağmalanmış, İstanbul'da Latin devleti kurulmuş, Trabzon'da, İznik'te ve Balkanlarda da Bizans Devleti'nin varisler tarafından devletler kurulmuştur. İstanbul'un Latinler tarafından işgalinden sonra Trabzon'a kaçan Bizans tahtı varislerinden Aleksios ve David kardeşler tarafından kurulan Trabzon Rum Devleti bu anlamda önemlidir. Bu bildiride Trabzon Rum Devleti'nin 1204-1263 yılları arasındaki dönemi izah edilecektir.

1 Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü/Malatya, fatma.ince@inonu.edu.tr.

Giriş

1096 ve 1291 yılları arasında gerçekleşen haçlı seferleri Hristiyanların son merkezleri olan Akka'dan çıkarılmalarına kadar da devam etmiştir. Bizans Devleti, bir taraftan Peçenek, bir taraftan Türkiye Selçuklu Devleti diğer taraftan da Çaka Bey (1081-1092) tehdidi ile tek başına mücadele edemeyeceğini anlayınca Katolik Hristiyan dünyasından yardım istemek zorunda kalmıştır. (Carnotensis, 2009, 46-50; Urban and Crusaders, 1901, 2; Oldenburg, 1996, 61; Demirkent, 2013, 2; Kaleli, 2018, 1254-1259; İnce, 2020, 15; İnce, 2019, 12; Turan, 2004, 128; Holt, 2003, 18-19; Kanat, 2013, 41-45; Usta, 2016, 46; Lemerle, 2013, 111-112; Demirkent, 1998, 1-14; Koca, 2017, 17; Kesik, 2018, 14).

Haçlılar, Bizans Devleti'nin bu isteğini memnuniyetle kabul etmişlerdir. Onlar, bu seferleri sözde dindaşlarına yardım etmek amacıyla düzenlemek istiyorlardı. Ancak, daha ilk haçlı seferinden itibaren anlaşıldı ki haçlıların asıl amacı dindaşlarına yardım etmek değil, doğunun zenginliklerini ele geçirmektir. Nitekim haçlılar, hem güzergahları üzerinde bulunan yerlere büyük zararlar verdiler, hem de ele geçirmiş oldukları yerleri, Bizans Devleti ile daha önceden yapmış oldukları vasallık anlaşmasına aykırı bir şekilde Bizans'a teslim etmeyip, buralarda kontluklar kurdular. Bütün bu yaşananlar, Bizans Devleti'nde haçlılara karşı hem bir ön yargının oluşmasına sebebiyet verdi, hem de onları hayal kırıklığına uğrattı. (Gölgesiz Karaca, 2012, 141-143; Oldenburg, 1996, 61; Kaleli, 2018, 1254-1259).

Bizans Devleti, yaşanan bütün bu sürecin ardından haçlılara karşı iyi niyetini kaybetmiş ve daha ilk seferden itibaren de onlara karşı bir takım önlemler almak mecburiyetinde kalmıştır. Bizans Devleti'nin almış olduğu önlemler karşısında oldukça zor durumda kalan haçlılar, daha sonraki süreçlerde Bizans Devleti'ne karşı nefret duygusu ile hareket etmeye başlamışlardır. (Oldenburg, 1996, 61).

Bizans Devleti, haçlıların yaratmış oldukları huzursuzlukları özellikle Peçenek askerleri ve paralı askerler vasıtası ile durdurmaya çalışmışlardır. Anonim Gesta'da ifade edildiğine göre, Haçlılar, Peçeneklerden esir aldıkları birkaç kişiye kendilerine neden saldırdıklarını sorduklarında, Peçenekler kendilerine böyle yapmalarını Bizans İmparatoru'nun emrettiğini söylemişlerdir. (Anonim Gesta Francorum et Aliarum Hierosolymitanorum: The Deeds of the Franks and the Pilgrims to Jerusalem, 1962, 9; Remensis, 2005, 96-97).

Aslında haçlılar, haçlı seferleri ilk başladığında, Bizans sınırları içerisinde ilerlerken kendilerini oldukça güvende hissetmişlerdir. Onlara göre, burası dindaşlarının toprağıdır ve korkulacak bir durum yoktur. Ancak haçlıların

çıkartmış oldukları huzursuzluklar sonrasında, Bizans Devleti'nin özellikle Peçenekleri ve Slavları kullanarak haçlılara saldırmaları onları hayal kırıklığına uğratmıştır. Bizans Devleti bununla da yetinmemiş ve haçlılar İstanbul önlerine geldiklerinde onlara hiçbir şekilde şehrin kapılarını açmamışlardır. Bütün bu yaşananlar, haçlıların ileride Bizans Devleti'ne karşı takınacakları olumsuz tavrın da ilk adımları olmuştur. (Agullers, 1921, 65).

Haçlılar ve Bizans Devleti arasındaki sıkıntının en temel sebeplerinden birisi haçlıların, vasallık yemini etmek istememelerinden kaynaklanmıştır. Bizans Devleti haçlılardan vasallık yemini istediğinde Godefroi de Bouillon, Tankred, Toulouse Kontu Raymond gibi bazı haçlı liderleri bunu sert bir dille reddetmişlerdir. Bizans Devleti'nin tek isteği sadece vasallık yemini de değildir. Bizans Devleti, Anadolu'da ele geçirilecek olan yerlerden eskiden imparatorluğa ait olan toprakların da kendilerine tekrar iadesini talep etmiştir. Bu istek, haçlıların, Bizans devletine karşı daha fazla tepki göstermelerine sebep olmuştur. (Anna Komnene, 1996, 315). Sonunda iki taraf arasında yapılan müzakereler neticeye ulaştı ve Gedofrai vasallık yeminini etti. İki taraf arasında yapılan anlaşmaya göre: *“Vaktiyle Rum Devleti'ne ait olup da şimdi kendisinin ele geçireceği tüm kentleri, ülkeleri ya da kaleleri imparatorun bu iş için göndereceği yüksek rütbeli subaya teslim edecekti.”* (Azimi, 2006, 36; Demirkent, 1994, 4; Harris, 2003, 62).

Haçlı seferlerinin ilk ordusu düzensiz birliklerden oluşmaktaydı. Ve bunlar Keşiş Pierre l'Ermite (1050-1115) önderliğinde yola çıktılar. Bu ordu gerek yol boyunca gerekse de İstanbul önlerine vardıklarında birçok huzursuzluk yaşanmasına sebebiyet verdiler. Bunun üzerine Bizans İmparatoru Aleksios da (1081-1118), bunların İstanbul önlerinde uzun süre kalmalarına izin vermeyerek, hızlıca Anadolu'ya geçirdi. Aleksios (1081-1118), Keşiş Pierre l'Ermite (1050-1115) önderliğindeki bu orduyu Yalova yakınlarına yerleştirdi ve ayrıca onlara asıl ordu gelmeden, kesinlikle Türkler ile bir çatışmaya girmemeleri konusunda da uyarılarda bulundu. Ancak Pierre l'Ermite (1050-1115) ve ordusu Aleksios'un (1081-1118) bu tavsiyesini dinlemediler ve Türkler ile çatışmaya girdiler. Ve Türkler karşısında hezimete uğradılar. (Aguilers, 1921, 104).

İznik 1097 tarihinde, Bizans Devleti ve Türkler arasında yapılan gizli müzakereler sonucunda, Bizans tarafından alınmış ve Bizans İmparatoru Aleksios (1081-1118) İznik'teki Türk garnizonuna oldukça iyi davranmıştır. Haçlılara göre, Bizans Devleti ve Selçuklular arasında gizlice yürütülen bu müzakereler, kendilerine karşı hazırlanmış bir tuzaktır. (Aguilers, 1921, 104).

İlk üç haçlı seferinde hem Bizans Devleti'nin haçlılara karşı sergilemiş olduğu tavır, hem de haçlıların Bizans Devletine karşı olan davranışları, haçlı seferlerinin gerçek sebebini de ortaya koymaktadır. Seferlerin başlangıcında kullanılan din odlusu, haçlılar açısından sadece insanları galeyana getirmek için kullanılan bir mazeret olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda Bizans Devleti'nin, haçlılardan sadece kendi dış politikasının hedeflerini gerçekleştirmek için paralı asker olarak faydalanma isteğinin de bir hayal olduğu gerçeği anlaşılmıştır. Ancak her iki tarafın da çıkarları birbirine uymayınca Bizans Devleti haçlılara karşı bir taraftan Türkler ile ittifaklar kurarken diğer taraftan da haçlılara da, onlardan mümkün mertebe iyi tavizleri elde edebilmek amacıyla, yardımcı olmaya çalışmıştır. Haçlılar ise Bizans Devleti'nin kendilerine karşı samimi olmadığını özellikle I. Haçlı Seferi sonrasında hissetmişler ve buna uygun bir politika izlemeye çalışmışlardır. Bütün bunların neticesinde iki taraf arasında bir nefret duygusu meydana çıkmıştır. İşte bu nefret duygusu, IV. Haçlı Seferi esnasında batılıların İstanbul'u hiç acımadan istilalarına ve yağmalarına sebebiyet vermiştir. (İnce, 2012, 623-646).

Trabzon Rum Devleti

Trabzon Rum Devleti, Latinlerin, 1204 tarihinde İstanbul'u işgal etmeleri sonrasında İstanbul'dan kaçan Komnenos Hanedanından Aleksios (1204-1222) ve David kardeşler tarafından, halaları Gürcü Kraliçesi Tamara'nın da desteği ile kurulmuştur. Kurulan bu İmparatorluk Fatih Sultan Mehmed'in 1461 senesinde Trabzon'u fethetmesine kadar devam etmiştir. (Taumanoff, 1940, 299-312; Clari, 1994, 10).

Thamara'nın, Aleksius ve David kardeşlere verdiği destek, Gürcü Kartlis-Yhovr Salnamesi'nde şu şekilde anlatılmaktadır: “Çariçe Thamara Yunan kralına öfkelenerek, *Lixt Çayı'nın karşı tarafına bir miktar asker gönderdi ve Laziya, Trapesund, Limni, Samsun, Sinop, Kerasunt, Kitera, Amastiya, Irak ile bütün Paflagonya'ya ve Pont topraklarını akrabası Aleksius Komnenos'a, Andronikos'un oğluna verdi. O sırada o, Thamara'nın himayesinde idi.*” (Tellioglu, 2009, 7).

Ancak Çariçe Thamara sadece Yunan kralına kızdığı için ya da sadece Aleksios ve David kardeşler onun yeğeni olduğu için bu iki kardeşe yardımcı olmamıştır. Çariçe Thamara'nın geleceğe yönelik bir takım planları da bulunmaktadır. Nitekim Çariçe Thamara, şayet Aleksios ve David kardeşler yeniden Bizans Devletini kurmayı başarabilirlerse, bu devletten aslan payını da almayı hedeflemektedir. (Nicol, 2000, 14; Keçiş, 2010, 9-28).

Aleksius ve David kardeşler Karadeniz'de kendilerine oldukça kolay bir şekilde yer bulabilmişlerdir. Bunda yöre halkının Komnenoslar ailesine duy-

muş oldukları sevgi ve saygının rolü oldukça önemlidir. Nitekim Andronikos'un kötü yönetimi sebebiyle İstanbul'da güç kaybeden Komnenoslar, aynı güç kaybını Anadolu'da yaşamamışlardır. Yine Aleksios ve David kardeşlerin babaları Manuel'in de bölgede tanınması bölge halkının onlara sahip çıkmalarını sağlamıştır. Bunun neticesi olarak, Komnenoslar Batı Karadeniz'de hızlı bir yayılma kaydetmişlerdir. Özellikle bölgedeki eyalet valilerinin zayıflığı da onların Karadeniz'de hızla ilerlemelerindeki en büyük etkidir. (Tellioglu, 2009, 28-29).

İstanbul'un 1204 tarihinde Latinler tarafından işgal edilmesi sonrasında kurulan tek devlet Trabzon Rum Devleti değildir. Bu devlet haricinde, İznik'te Laskarisler ve Mora'da Angeloslar da İstanbul'da yaşanan bu işgal hareketi sonrasında kurulmuşlardır. Bu hanedanlıklardan özellikle İznik'te bulunan Laskarisler, Bizans'ın varisi olma davaları ve İstanbul'a olan yakınlıkları dolayısıyla oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda, Trabzon Rum Devleti'nin en çok mücadele etmek zorunda kaldığı devlet de İznik Rum İmparatorluğu olmuştur. (Daş, 2006, 37).

Komnenoslar ve Latinler arasında yapılan bu anlaşma sonrasında, Latinlere iase konusunda ciddi bir destek sağlamışlardır. Latinler de bunun karşılığında Trabzon Rum Devleti'ne asker destek vermiştir. Nitekim bu anlaşmanın akabinde, David, Franklardan almış olduğu yardım ile Sakarya Nehri'ni geçmiş ve İznik Devleti'ne bağlı bazı köyleri de tahrip etmiştir. Ancak daha sonraki süreçte Laskaris'in komutanı Andronikos Gidos tarafından saldırıya uğramışlardır. Komnenoslar ve Latinlerin birbirlerine yakınlaşmalarındaki en önemli sebep, Komnenosların, İznik Devleti ile yapılan mücadelede Latinlerin gücüne ihtiyaç duymaları, Latinlerin ise kendilerine yakın bir bölgede kurulmuş olan ve Bizans'tan kalma bir imparatorluğun varlığından rahatsızlık duymaları ve bu anlamda da Komnenosların gücüne ihtiyaç duymalarıdır. (Daş, 2006, 37).

Ancak ki taraf arasındaki bu dostluk süreci çok uzun sürmeyecektir. 1207 senesine gelindiğinde, Theodore Laskaris ile Latin imparator Henry arasında bir barış anlaşması imzalanacak ve David bu barış anlaşmasının dışında bırakılacaktır. Laskarisler ve Latünler arasında gerçekleştirilen bu anlaşma neticesinde David, elinde bulunan Amasya ve Ereğli başta olmak üzere David'in ele geçirmiş olduğu bütün topraklar, Theodore Laskaris tarafından zaptedilecektir. David ise, Laskaris ile yapmış olduğu bu mücadele esnasında hayatını kaybedecektir. (Tellioglu, 2009, 23-33).

Selçuklu Türkler, 1048 tarihinden itibaren Karadeniz Bölgesi ile yakından ilgilenmeye başlamışlardır. Bu tarihten itibaren, Selçukluların Trabzon

da zaman zaman hakimiyet de kurduklarını görüyoruz. 1204 tarihine kadar bölgede Bizans'ın Trabzon dukaları ile mücadele eden Selçuklular, 1204 tarihinden sonra ise Trabzon Rum Devleti ile mücadele etmek zorunda kalmışlardır. (İbn Al Qalanisi, 1932, 162).

Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev (1205-1211), 1205-1206 yıllarında Trabzon'u kuşatmıştır. Bu seferin ticari gayeler ile düzenlendiği düşünülmektedir. Ancak bu seferle alakalı Bizans kaynakları ve İslam kaynakları arasında bir takım bilgi farklılıkları bulunmaktadır. Örneğin, Bizans vakanüvistlerinden Akropolites ve Niketos böyle bir seferin varlığından hiç bahsetmezken, İbnü'l Esir'in eserinde ise, I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Trabzon üzerine böyle bir sefer düzenlediğinden bahsedilir. Yunanlı tarihçi Savvides ise eserinde Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Trabzon üzerine düzenlemiş olduğu seferin, Karadeniz ticaret yolunu açmak için düzenlenmiş olabileceğini belirtmiştir. (Ayönü, 2008, 18-19).

Trabzon Rum Devleti üzerine sefer düzenleyen bir başka Selçuklu hükümdarı da I. İzzeddin Keykavus (1211-1220)'dur. Sultan I. İzzettin Keykavus, Trabzon Rum Devleti İmparatoru Aleksios'un, Karadeniz'de bulunan Türk arazisine saldırılar düzenlemesi üzerine bu sefere çıkmak mecburiyetini hissetmiştir. Bu sefer esnasında Canik Tekfur Kir Aleksis esir alınmıştır. Tekfur, bu esareten kurtulabilmek için Sinop'u, Selçuklulara teslim ederek, anlaşma yapmak mecburiyetinde kalmıştır. İki taraf arasında yapılan bu anlaşmaya göre, Kir Aleksis, Selçuklulara her yıl 10.000 dinar altın, 5000 at, 2000 sığır, 10.000 koyun, 50 yük de çeşitli hediyeler verecekti. Bunun karşılığında, Canik Bölgesi de Kir Aleksis'nin hakimiyeti altında kalacaktı. (Koca, 1997, 30-32)

Sinop'un, Selçukluların hakimiyetine girmesi ile birlikte, Trabzon Rum Devleti siyasi ve ekonomik anlamda güç kaybetmiştir. Aynı zamanda, Trabzon Rum Devleti'nin en büyük muhatabı artık Türkiye Selçuklu Devleti'dir. (Miller, 2007, 13-14).

Trabzon Rum Devleti İmparatoru Andronikos Gidos Dönemi (1222-1235)'nde, Andronikos'un, Sinop üzerine bir sefer düzenleyerek, Sinop kale duvarlarına kadar olan bölgeyi yağmalaması yüzünden, Alaaddin Keykubad da kara ve deniz kuvvetlerinden müteşekkil olan bir orduyu Trabzon üzerine göndermiştir. Bu ordunun içerisinde, kaynaklarda ismi tam olarak zikredilmeyen bir de Selçuklu şehzadesi bulunmaktadır. Bu Selçuklu şehzadesinin Erzurum Meliki Tuğrul Şah, II. Gıyaseddin Keyhüsrev ya da Alaaddin Keykubad'ın kardeşi Celaleddin Keyferidun olması muhtemeldir. Başlangıçta, Trabzon rum Devleti kuvvetlerine karşı kısmi bir takım başarılar kazanan

Selçuklu kuvvetleri, olumsuz hava koşulları sebebiyle geri çekilmek mecburiyetinde kalmışlardır. Bu geri çekiliş esnasında, Selçuklu meliki de Andronikos'un askerleri tarafından esir olarak ele geçirilir. Bundan dolayı Türkiye Selçuklu Devleti, Trabzon Rum Devleti ile bir anlaşma yapmaya mecbur kalır. Bu anlaşmaya göre, Trabzon Rum Devleti, Türkiye Selçuklu Devleti'ne her yıl ödemekte olduğu vergiyi keser. Aynı zamanda Trabzon Rum Devleti, Selçukluların istemesi durumunda yardıma gönderilecek olan askeri birlik hizmetini de kaldırır. (Miller, 2007, 15-16).

I.Manuel Komnenos (1238-1263) döneminde yaşanan Köseadağ Savaşı, Trabzon Rum Devleti'nin dış politikasında bir takım değişikliklere gitmesi ile neticelenir. I. Manuel Komnenos, Köseadağ Savaşı esnasında Selçukluların yanında yer alır ve onlara yardım eder. Ancak Selçuklular Moğollar karşısında ağır bir yenilgiye uğralar. Savaş Selçuklular tarafından kaybedilince Manuel, Moğollara tabi olmak zorunda kalır ve ayrıca Moğollara yıllık vergi vermeyi de kabul eder. (Miller, 2007, 17; Tellioglu, 2009, 48-49).

Moğol istilası neticesinde Anadolu karışıklıklar içerisinde kalır. Bu savaş sonrasında Türkiye Selçuklu Devleti'nde taht kavgaları yaşanır ve Türkmen isyanları ortaya çıkar. Halbuki aynı dönemde Trabzon Rum Devleti Karadeniz'de, Moğolların vasalı olmalarına rağmen, etkinliklerini artıracaklardır. Bu durumun oluşmasındaki en büyük sebep, Moğolların, Trabzon Rum Devleti'ne aynı zamanda Moğollar, Katoliklere karşı da kendilerine müttefik aradıkları için Trabzon Rum Devletine karşı oldukça hoşgörülü davranmışlardır. (Tellioglu, 2009, 50).

Köseadağ Savaşı sonrasında, Trabzon Rum Devleti'ni sıkıntıya sokan bir takım gelişmeler de meydana gelmiştir. Özellikle Türkmenlerin Erzurum, Artvin ve Şavşat bölgesini ele geçirmeleri bu dönem açısından oldukça önemlidir. Yine Moğollardan kaçan bir grup Türkmen'in de Trabzon sınırlarına yerleşmeleri, Trabzon Rum Devleti'nde huzursuzluklar yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Bunun haricinde Samsun ve çevresi 1258 tarihinde Hülagu Han tarafından Selçuklulara bırakılırken 1265 tarihinde ise Ardeşen ve Batum arasındaki bölge İlhanlılar tarafından Ortodoks Kıpçaklara verilmiştir. Bütün bu gelişmeler Trabzon Rum Devleti'nin bölgedeki siyasi üstünlüklerini kaybetmelerine neden olmuştur. (Tellioglu, 2009, 52).

Manuel Komnenos, imparatorluğu esnasında Fransa ile de bir akrabalık bağı kurmaya çalışmıştır. Bundan dolayı da 1253 senesinde Fransa Kralı IX. Louis'e bir elçi gönderilmiştir. Manuel Komnenos'un, Fransa ile akrabalık bağları kurmak istemesinin en büyük sebebi, Fransa'nın önemli bir güç olduğunu algılamış olması ve ihtiyaç duyduğunda onlardan askeri yardım

talebinde bulunabileceğini düşünmesidir. Ancak IX. Louis, bu isteğe çok da sıcak bakmamış ve kendilerinin İstanbul'daki Latinler ile de akraba olduklarını, şayet kendileriyle bir akrabalık bağı kurulmak isteniyorsa, bunun İstanbul Latin Krallığı vasıtası ile gerçekleştirilmesini Manuel Komnenos'a bildirmiştir. (Miller, 2007, 18; Telliöglu, 2009, 52).

Manuel Komnenos döneminde, İstanbul Latin İmparatorluğu ile de ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bir takım adımlar atılmıştır. Ancak atılan bu adımların tam olarak başarıya ulaştığını söylememiz zor. Çünkü İstanbul Latin İmparatorluğu, Trabzon Rum Devleti ile kurulacak ilişkilerin hem dini hem de siyasi nitelikli olmasını istemektedir. Trabzon Rum Devleti ise kendisini hâlâ Bizans Devleti'nin varis olarak gördüğünden bu duruma çok da sıcak yaklaşmamıştır. (Telliöglu, 2009, 53).

Sonuç

1095 tarihinde başlayan haçlı seferlerinin sözde gayesi doğudaki dindaşlarını Müslümanların zulmünden kurtarmaktır. Ancak bu seferin başlamasındaki asıl sebep, kendi dindaşlarının sahip oldukları topraklar da dahil olmak üzere, doğunun zenginliklerini ele geçirebilmektir. Haçlıların bu niyetini fark eden Bizans Devleti, daha ilk seferden itibaren onlara karşı bir takım önlemler almak mecburiyetinde kalmıştır. II. ve III. Haçlı Seferleri esnasında ise, Bizans Devleti, haçlılara yardım etmemiş, hatta onları verdikleri rehberler sayesinde sarp yollardan Anadolu'ya göndererek, Türklerin önüne atmıştır. Bu durum da haçlılarda Bizans'a karşı bir ön yargı ve nefretin oluşmasına sebebiyet vermiştir. IV. Haçlı Seferi esnasında ise henüz sefer başlamadan haçlılar ve Venedikliler arasında bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşma gereğince, Venedikliler tarafından haçlılar için bu sefer için hazırlanacak filo karşılığında, haçlılar, Venedik'e 85.000 mark vermeyi taahhüt etmişlerdir. Ancak haçlılar, bu paranın büyük bir kısmını Venedik'e ödeyememişlerdir. İşte tam bu esnada Bizans tahtında yaşanan sorunlar, haçlıların, Venediklilere vermeyi vaat ettikleri parayı ödemek için büyük bir fırsat olmuş ve bundan dolayı da asıl hedeflerinden saparak, zaten nefretle baktıkları Bizans Devleti üzerine yürümekten çekinmemişlerdir. IV. Haçlı Seferi sonrası, İstanbul, Latinlerin eline geçmiş ve büyük bir yağmaya tabi tutulmuştur. Ancak IV. Haçlı Seferi'nin etkileri sadece İstanbul ile sınırlı kalmamıştır. Bu seferin sonuçları, Trabzon, İznik ve Trakya'yı da etkilemiştir. İstanbul'un, Latinler tarafından işgalinden sonra Trabzon'a kaçan Bizans tahtı varislerinden Aleksios ve David kardeşler tarafından kurulan Trabzon Rum Devleti, tam 257 sene boyunca Bizans Devleti'ni yeniden canlandırabilmek için mücadele etmiştir.

Kaynakça

- Anna Komnene (1996). *Anna Komnene, the Alexiad of Anna Comnena*, Türk. Çev. Bilge Umar, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Anonim *Gesta Francorum et Aliarum Hierosolymitanorum: The Deeds of the Franks and the Pilgrims to Jerusalem* (1962). Ed. ve İngilizce Çev. Rosalind Hill, Thomas Nelson and Sons Ltd, Toronto: New York, London.
- Ayönü, Yusuf (2008). “Türkiye Selçuklu Devleti ile Trabzon İmparatorluğu Arasında Karadeniz Bölgesi’ndeki Hakimiyet Mücadeleleri (1204-1243)”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXIII, S.I, s.18-19
- Cahen, Claude (1994). *Osmanlılar’dan Önce Anadolu’da Türkler*, Çev. Y. Moran, İstanbul: E Yayınları.
- Daş, M. (2006). *Bizans’ın Düşüşü*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- de Clari, Robert (1994). *İstanbul’un Zaptı (1204)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Demirkent, Işın (1998). “Haçlı Seferlerinin Mâhiyeti ve Başlaması”, *Haçlı Seferleri ve XI. Asırdan Günümüze Haçlı Ruhu Semineri*, Bildiriler, İstanbul, s.1-14,
- Demirkent, Işın (2013). *Haçlı Seferleri*, İstanbul: Dünya Yayıncılık.
- Demirkent, Işın (1994). *Urfâ Haçlı Kontluğu (1098-1118)*, Ankara: TTK, Ankara.
- Fulcherius Carnotensis (2009). *Kudüs Seferi*, Çev. İlcın Bihter Barlas, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Gölgemiş Karaca, Sevtap (2012). “I. Haçlı Seferi (1096) Öncesinde Bizans İmparatorluğu’nun Siyasi Durumuna Bakış”, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, s.141-153.
- Harris, J. (2003). *Byzantium and Crusades*, New York: The Both Press.
- Holt, P.M. (2003). *Haçlılar Çağı*, Çev. Özden Arkan, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- İbn Al Qalanisi (1932). *The Damascus Chronicle of the Crusades*, Haz. H.A.R. Gibb, London.
- İnce, Fatma (2012). “Geoffroi de Villehardouin’in Kroniğine ve Çeşitli Kaynaklara Göre IV. Haçlı Seferinin İstanbul Üzerindeki Etkileri”, *İstanbul Tarihi: Medeniyetlerin Buluşma Noktası Olarak İstanbul*, Konya: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s.623-646.
- İnce, Fatma (2019). *IV. Haçlı Seferi ve Trabzon*, Trabzon: Serander Yayınevi.
- İnce, Fatma (2020). *Nureddin Mahmud b. Zengi ve Haçlılarla Mücadelesi*, Trabzon: Serander Yayınevi.
- Kaleli, Emrullah (2018). “Bizans ve Haçlı Seferleri”, *III. İNES Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı*, Alanya, s.1254-1259,

- Kanat, Cüneyt, Devrim Burçak (2013). *Sorularla Haçlı Seferleri*, İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Keçiş, Murat (2010). "XIII-XV. Yüzyıl Bizans Tarihçilerinin Trabzon İmparatorları Hakkında Kullandıkları İfadeler", *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, S. 8, s. 9-28.
- Kesik, Muharrem (2018). *Selçukluların Haçlılarla İmtihanı*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koca, Salim (1997). *Sultan İzzettin Keykavus (1211-1220)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Koca, Salim (2017). "Haçlı Seferleri Sebep ve Sonuçları Bakımından Nasıl Değerlendirilebilir?", *Gazi Akademik Bakış*, 10/20, s.17,???
- Lemerle, Paul (2013). *Bizans Tarihi*, Çev. Galip Üstün, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Miller, W.(2007). *Son Trabzon İmparatorluğu*, Çev. Nurettin Süleymangil, İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Muhammed b. Ali Azimi (2006). *Azimi Tarihi, Selçuklularla İlgili Bölümler (H.430- 538=1038/39-1143/44)*, Metin, Çeviri, Notlar ve Açıklamalar: Ali Sevim, Ankara: TTK.
- Nicol, D.M. (2000). *Bizans ve Venedik (Diplomatik ve Kültürel ilişkiler Üzerine Bir Araştırma)*, İstanbul: Sabancı Üniversitesi.
- Oldenburg, Zoe (1996). *The Crusaders*, İngilizceye Çev. Anne Carter, New York.
- Raimundus Agullers (Raymond D'aguilers) (1921). *Historia francorum Qui Ceperunt Jerusalem*, İng. Çev. August C. Krey, The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants, Princeton.
- Robertus Remensis, (Robertus Manachus) (2005). *Robert the Mark's History of the First Crusade: Historia Iherosolimitana*, İng. Çev. Carol Sweetenham, Ashgate Publishing, Cornwall: Burlington.
- Taumanoff, Cyrill (1940). "On the Relationship Between the Founder of the Empire of Trebizond and the Georgian Queen Thamar", *Speculum*, Vol.15, Issue.3, s.299-312;
- Tellioglu, İbrahim (2009). *Kommenosların Karadeniz Hakimiyeti Trabzon Rum Devleti (1204-1461)*, Trabzon: Serander.
- Turan, Osman (2004). *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Urban and Crusaders* (1901). Ed. Dana Carleten Munro, The Department of The History of Pennsylvania, Philadelphia 1901.
- Usta, Aydın (2016). *Çıkarların Gölgesinde Haçlı Seferleri*, İstanbul: Yeditepe Yayınları.